

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

VYBRANÉ SOCHY MADON Z OBDOBÍ LET
1150 – 1260 Z ČESKÝCH SBÍREK
bakalářská diplomová práce

Bc. BARBORA HODULÁKOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Petr Čehovský, Ph.D.

Olomouc 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 4. května 2016.

Barbora Hoduláková

Rozsah práce

63 253 znaků

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Petru Čehovskému, Ph.D. za podnětné připomínky a trpělivost při vedení této práce. Zároveň bych chtěla vyjádřit vděk pracovníkům Archivu Národní galerie za vstřícný přístup a ochotu při zpřístupnění pro tuto práci důležitých materiálů. Mým rodičům, v neposlední řadě, děkuji za jejich neustálou podporu

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Přehled literatury a dosavadního bádání	7
3. Umělecko-historický kontext.....	11
3.1 Ikonografický typ Sedes sapientiae.....	12
3.1.1 Koncept Sedes sapientiae	12
3.1.2 Sedes sapientiae v sochařství.....	14
3.2. Trůnící Madona z okolí Strakonice (1220 – 1250) v kontextu řezbářství v českých zemích v období let 1150 – 1260	17
3.3 Trůnící Madona z okolí Mladé Boleslavi (ca 1260) v kontextu kamenné skulptury v českých zemích 1200 – 1260	21
4. Trůnící Madona z okolí Strakonice (1220 – 1250).....	24
4.1. Základní informace	24
4.2 Popis současného stavu skulptury	25
4.3 Ikonografie	27
4.4 Formální analýza	29
5. Trůnící Madona z okolí Mladé Boleslavi (ca 1260)	35
5.1 Základní informace	35
5.2 Popis současného stavu skulptury	36
5.3 Ikonografie	37
5.4 Formální analýza	39
6. Závěr	41
7. Seznam použité literatury a pramenů	42
8. Seznam vyobrazení	46
9. Obrazová příloha.....	49
10. Anotace	67

1. Úvod

Předmětem výzkumu bakalářské práce jsou vybrané sochy trůnících madon z období let 1150 – 1260 z českých sbírek. Pozornost je zaměřena především na dvě madony vystavené ve Sbírce starého umění Národní galerie v Anežském klášteře v Praze, na dřevěnou trůnící Madonu z okolí Strakonice datovanou do let 1220 – 1250 a na kamennou trůnící Madonu z okolí Mladé Boleslavi datovanou do doby kolem roku 1260. Oběma madonám nebylo dosud v odborné literatuře věnováno příliš mnoho pozornosti. Práce si klade za cíl sumarizovat dílčí příspěvky k těmto sochám v ucelené studii zaměřující se na jejich ikonografii a stylovou charakteristiku.

Obsah bakalářské práce tvoří tři větší kapitoly. První, ve snaze o obecné uchopení problému, je věnována umělecko-historickému kontextu. Zabývá se především otázkou ikonografie, a představuje tak pojítka mezi sledovanými madonami. Obě jsou zde dány do souvislosti s ikonografickým typem *Sedes sapientiae* (zobrazením Panny Marie jako Trůnu moudrosti). Tento ikonografický typ je představen nejprve v obecné rovině a posléze ukázán na konkrétních příkladech dřevěné i kamenné skulptury vztahující se k českému prostředí.

Druhou a třetí kapitolu tvoří samostatné, monotematické oddíly věnované Madoně z okolí Strakonice a Madoně z okolí Mladé Boleslavi. Obě kapitoly, které se vybranými madonami zabývají jednotlivě, rozvíjejí otázku jejich ikonografie a podávají shrnutí stavu poznání týkajícího se jejich formy. Výzkum vybraných soch trůnících madon je založen na znalosti doposud vydané literatury tuzemské i zahraniční k tomuto tématu a na archivním průzkumu.

2. Přehled literatury a dosavadního bádání

Konkrétnějším studiím věnovaným Madoně z okolí Strakonice a Madoně z okolí Mladé Boleslavi předchází úvodní, obecná část bakalářské práce zasazující zkoumané sochy do umělecko-historického kontextu. Tím je myšleno především jejich spojení s ikonografickým typem *Sedes sapientiae*, tedy se zobrazením sedící Panny Marie s Ježíškem na jejím klíně. Základní vhled do problematiky tohoto ikonografického typu zprostředkovala ikonografická kompendia *Lexikon der christlichen Ikonographie*,¹ *Marienlexikon*² a *Slovník biblické ikonografie*.³ Tato kompendia rovněž posloužila k orientaci mezi jednotlivými byzantskými typy zobrazení madon, především Nikopoia a Hodégétria, jež měly na podobu ikonografického typu *Sedes sapientiae*, spjatého se západním uměním středověku, nemalý vliv.

Jako velmi cenné se pro charakteristiku tohoto ikonografického typu ukázaly dále studie Ilene H. Forsyth,⁴ Waltera Cahna,⁵ Petera Blocha⁶ či Pavola Černého.⁷ Ilene H. Forsyth, která se tímto způsobem zobrazení ve středověkém umění dlouhodobě zabývá, pomáhá ve svém článku *Magi and Majesty: A Study of Romanesque Sculpture and Liturgical Drama* lépe pochopit kultovní a liturgickou funkci soch trůnicích madon. Peter Bloch ve sborníku věnovanému středověkému umění kolem roku 1200 uvažuje o byzantských vlivech na podobu typu *Sedes sapientiae* a Pavol Černý ve své analýze Madony z Osíka u Litomyšle podává ucelený pohled na problematiku tohoto zobrazení v širších souvislostech.

---

¹ Engelbert Kirschbaum (ed.), *Lexikon der christlichen Ikonographie*, 3, Rom – Freiburg – Basel – Wien 1968 – 1976.

² Remigius Bäumer – Leo Scheffczyk (edd.), *Marienlexikon*, 6, Erzabtei St. Ottilien 1988 – 1994.

³ Jan Royt, *Slovník biblické ikonografie*, Praha 2006.

⁴ Ilene H. Forsyth, *Magi and Majesty: A Study of Romanesque Sculpture and Liturgical Drama*, *Art Bulletin* 50, 1968, s. 215 – 222.

⁵ Walter Cahn, Review of Ilene H. Forsyth 'The Throne of Wisdom: Wood Sculptures of the Madonna in Romanesque France' *Speculum* 50, 1975, s. 108 – 112.

⁶ Peter Bloch, Representations of the Madonna about 1200, in: Konrad Hoffmann (ed.), *The Year 1200: A Symposium*, New York, 1975, s. 497 – 505.

⁷ Pavol Černý, Románská madona typu "sedes sapientiae" z české soukromé sbírky, *Umění* LX, 2012, s. 214 – 229.

Sledování ikonografického typu *Sedes sapientiae* na konkrétních památkách českých zemí byla nápomocna poměrně bohatá bibliografie k sochařství v českých zemích 12. a pro účely této práce především 13. století. Představu o tehdejší sochařské tvorbě pomáhají mezi jinými utvořit například příspěvky Jaromíra Pečírky,⁸ Alberta Kutala⁹ nebo Jaromíra Homolky.¹⁰ V rámci novějšího bádání je pak zapotřebí zmínit studii *Beiträge zur Kenntnis der böhmischen Hofkunst des 13. Jahrhunderts*¹¹ Roberta Suckaleho a publikaci *Kapitoly k počátkům řezbářské tradice ve střední Evropě: řezbářství 13. stol. v Čechách a na Moravě* Aleše Mudry.¹² Suckale a v návaznosti na něj i Mudra se vůči staršímu bádání o sochařství 13. století vymezují. Například tím, že posouvají datace českých památek do ranějších dob, čímž oponují dříve převažujícímu názoru o zaostalosti a opožděnosti českého sochařství 13. stol ve vztahu k okolním zemím. Suckaleho a Mudrovy datace se přidržuje i tato práce.

Konkrétní památky sochařství v českých zemích, s nimiž jsou obě madony srovnávány, byly vybrány, jak již bylo naznačeno, s ohledem na ikonografický typ *Sedes sapientiae* a představují trůnící madony. Madona z okolí Strakonice je srovnávána s dřevěnými sochami daného období, například s Madonou z Osíka u Litomyšle, Madonou z Klobouk nebo s Madonou Tuřanskou.

Cenné informace k Madoně z Osíka u Litomyšle poskytuje průkopnická práce Pavola Černého *Románská madona typu "sedes sapientiae" z české soukromé sbírky*,¹³ napsaná nedlouho po objevení této sochy. Madonu z Klobouk umělecko-historické veřejnosti poprvé představuje studie Ivo Hlobila *Neznámá pozdně románská plastika z jižní Moravy*¹⁴ a dále pak přibližuje například stař. Martiny Horáčkové *K otázce původu a datace Madony z Klobouk u Brna, nejstarší dřevěné skulptury v českém*

---

⁸ Jaromír Pečírka, *Plastika*, in: Zdeněk Wirth (ed.), *Dějepis výtvarného umění v Čechách*. I. díl. Středověk, Praha 1931.

⁹ Například Albert Kutal, *České umění gotické*, Praha 1949. – Albert Kutal, *Gotické sochařství*, in: Rudolf Chadraba – Josef Krása (edd.), *Dějiny českého výtvarného umění. Od počátku do konce středověku*, I/1, Praha 1984.

¹⁰ Jaromír Homolka, *Sochařství doby posledních Přemyslovců*, in: Jiří Kuthan (ed.), *Umění doby posledních Přemyslovců*, Roztoky u Prahy 1982.

¹¹ Robert Suckale, *Beiträge zur Kenntnis der böhmischen Hofkunst des 13. Jahrhunderts*, *Umění* LI, 2003, s. 78 – 98.

¹² Aleš Mudra, *Kapitoly k počátkům řezbářské tradice ve střední Evropě: řezbářství 13. stol. v Čechách a na Moravě*, Praha 2006.

¹³ Černý (pozn. 7).

¹⁴ Ivo Hlobil, *Neznámá pozdně románská plastika z jižní Moravy*, *Umění* XXX, 1982, s. 257 – 262.

památkovém fondu.¹⁵ O Madoně Tuřanské lze získat povědomí prostřednictvím prací Alberta Kutala¹⁶ nebo Aleše Mudry.¹⁷ Kutalova studie Madony Tuřanské současně pojednává i o Madoně z okolí Strakonice, neboť Kutal je považoval za díla sobě příbuzná. Počínaje touto studií tedy hovoříme o takzvané skupině Tuřanské madony, do které kromě Madony z okolí Strakonice řadí Kutal i Madonu vídeňské soukromé sbírky (II). V řadě publikací i jiných autorů jsou pak tyto madony zmiňovány společně.

V případě zasazení Madony z okolí Mladé Boleslavi do kontextu kamenné skulptury českých zemí byly důležitým zdrojem informací publikace *Umění doby posledních Přemyslovců*¹⁸ a tamní příspěvky k sochařství doby posledních Přemyslovců Jaromíra Homolky a také publikace Jiřího Kuthana, *Česká architektura v době posledních Přemyslovců*.¹⁹

Pro monotematické části práce věnované samostatně Madoně z okolí Strakonice a Madoně z okolí Mladé Boleslavi bylo zapotřebí shromáždit veškerou doposud vydanou literaturu k tomuto tématu. Zde bude podán výčet pouze nejdůležitějších příspěvků.

Madonou z okolí Strakonice se mezi prvními zabývali Hilde Bachmann²⁰ a především Albert Kutal, který ji zmiňuje v četných publikacích.²¹ Kutal Madonu z okolí Strakonice přiřazuje k poklasické fázi gotického sochařství, zdůrazňuje její expresivní pojetí a spojuje ji s tvorbou řezenského Mistra náhrobku sv. Erminolda. Na základě formálních podobností ji také, jak bylo řečeno výše, dává do souvislosti s Madonou Tuřanskou.²²

---

¹⁵ Martina Horáčková, K otázce původu a datace Madony z Klobouk u Brna, nejstarší dřevěné skulptury v českém památkovém fondu, *Muzejní a vlastivědná práce. Časopis společnosti přátel starožitností* 111, 2003, s. 202 – 210.

¹⁶ Albert Kutal, Tuřanská madona, *Umění* II, 1954, s. 318 – 326.

¹⁷ Mudra (pozn. 12).

¹⁸ Homolka (pozn. 10).

¹⁹ Jiří Kuthan, *Česká architektura v době posledních Přemyslovců*, Vimperk 1994.

²⁰ Hilde Bachmann, *Gotische Plastik in den Sudetenländern vor Peter Parler*, Brün – München – Wien 1943, s. 82 – 84.

²¹ Albert Kutal, *Gotické sochařství v Čechách a na Moravě*, Praha 1942, s. 14. - Albert Kutal, Sochařství v době posledních Přemyslovců, in: *České umění gotické*, Praha 1949, s. 47 – 48. - Albert Kutal, *České gotické umění*, Praha 1972, s. 14. - Albert Kutal, Gotické sochařství, in: Rudolf Chadraba – Josef Krása (edd.), *Dějiny českého výtvarného umění. Od počátku do konce středověku*, I/1, Praha 1984, s. 220.

²² Kutal (pozn. 16). V četných příspěvcích i jiných autorů pak Madona z okolí Strakonice a Madona Tuřanská vystupují společně.

Na Kutalovo bádání navazuje Jaromír Homolka, který Madoně z okolí Strakonice věnuje katalogové heslo ve zmíněné publikaci *Umění doby posledních Přemyslovců*.²³ Kompoziční paralely s Madonou z okolí Strakonice vidí například na královských pečetích Přemysla Otakara II. nebo na relikviáři sv. Jiří, který je součástí svatovítského pokladu. V rámci recentního bádání jsou pak pro poznání této madony důležité studie Roberta Suckaleho²⁴ a především Aleše Mudry.²⁵

Bibliografie k Madoně z okolí Mladé Boleslavi je oproti množství příspěvků k Madoně z okolí Strakonice mnohem chudší. Madona z okolí Mladé Boleslavi je umělecko-historické veřejnosti poprvé představena ve stati Josefa Cibulky krátce po zakoupení této sochy do sbírek Národní galerie²⁶ Josef Cibulka zde vyslovil hypotézu o francouzském původu této sochy. Další, kdo se této soše věnovali, byť jen v malém rozsahu, byli například Hilde Bachmann,²⁷ Albert Kutal²⁸ a Robert Suckale.²⁹

Obě zkoumané sochy se pak jakožto majetek Národní galerie vyskytují v množství katalogů Národní galerií vydaných.³⁰

---

²³ Homolka (pozn. 10), s. 109.

²⁴ Suckale (pozn. 11).

²⁵ Mudra (pozn. 12). Dále také Aleš Mudra, Madona z okolí Strakonice (Čarkova madona), in: Dušan Foltýn (ed.), *Otevři zahradu rajskou: Benediktini v srdci Evropy 800 – 1300*, Praha 2014, s. 173.

²⁶ Josef Cibulka, Výstava přírůstků ve Státní sbírce starého umění v Praze, *Umění XII*, Praha 1939, s. 153.

²⁷ Bachmann (pozn. 20), s. 85.

²⁸ Kutal (pozn. 9), s. 47 – 48.

²⁹ Suckale (pozn. 11), s. 90.

³⁰ Nejvíce informací k oběma sochám poskytuje katalog: Štěpánka Chlumská (ed.), *Čechy a střední Evropa 1200 – 1550: dlouhodobá expozice sbírky starého umění Národní galerie v Praze v klášteře sv. Anežky České*, Praha 2006. – dále například Marie A. Kotrbová, Sochařství, in: Oldřich Blažiček (ed.), *Staré české umění: sbírky Národní galerie v Praze – Jiřský klášter: katalog stálé expozice*, Praha 1988. – Marie A. Kotrbová, *Staré české umění: průvodce expozicemi v Jiřském klášteře na Pražském hradě, I, Gotika a renesance*, Praha 1976.

3. Umělecko-historický kontext

Základem bakalářské práce je analýza dvou trůnících madon vystavených v expozici středověkého umění Národní galerie v Praze, dřevěné trůnící Madony z okolí Strakonice [1 – 3] a kamenné trůnící Madony z okolí Mladé Boleslavi [4 – 6]. Pro jejich hlubší pochopení je zapotřebí zasadit je do širšího umělecko-historického kontextu.

Obě madony představují typ trůnící Panny Marie s dítětem. Madonu z okolí Strakonice (1220 – 1250) lze spojit s ikonografickým typem *Sedes sapientiae* (Panna Marie jako Trůn moudrosti), který byl v západním umění v období raného a vrcholného středověku velmi rozšířen, a to především v oboru sochařství (specifičtěji v řezbářství). U nás se sochařských památek tohoto typu v porovnání s okolními zeměmi zachovalo velmi málo a donedávna u nás byly známy exempláře výlučně z 13. století. V roce 2010 byla v české soukromé sbírce objevena románská madona typu *Sedes sapientiae*, takzvaná Madona z Osíka u Litomyšle [7], která byla datována do druhé poloviny 12. století. V současné době tak jde o nejstarší dochovanou dřevěnou skulpturu na našem území, byť pravděpodobně původně pochází z oblasti dnešního Švýcarska.³¹

Madona z okolí Mladé Boleslavi (ca 1260) má k tomuto typu, v obecném smyslu, také velmi blízko, přestože je provedena v kameni a její ideové vyznění i dílčí kompoziční uspořádání je odlišné. Panna Marie je tu představena především jako nevěsta Kristova.

Tato kapitola se bude věnovat sochařství v českých zemích v rozmezí let 1150 – 1260³² s ohledem na zobrazení trůnících madon a na výše zmíněný ikonografický typ. Představeny budou vybrané památky jak monumentální skulptury vázané na architekturu, tak volné sochy, které se dochovaly na našem území. Chronologickému přehledu památek bude však nejprve předcházet obecné pojednání o ikonografickém typu *Sedes sapientiae*.

---

³¹ Černý (pozn. 7).

³² Dolní hranici tohoto období určuje Černého datace Madony z Osíka u Litomyšle (druhá polovina 12. století), hranici horní nejnovějším badáním (Suckale, Mudra) stanovená datace Madony z okolí Mladé Boleslavi (ca 1260).

3.1 Ikonografický typ *Sedes sapientiae*

3.1.1 Koncept *Sedes sapientiae*

Pojmem *Sedes sapientiae* čili Trůn moudrosti se obecně rozumí celofigurální zobrazení sedící Panny Marie s dítětem na klíně. S tímto označením se lze v opisné formě setkat na některých středověkých památkách.³³ Z českého památkového fondu se za příklad nabízí reliéf z kostela sv. Jiří na Pražském hradě (před 1228), na jehož archivoltě je čitelný nápis: „*In gremio matris sedet sapientia patris.*“³⁴ [8] Doprovodné texty tohoto druhu jsou aluzí na Šalamounův trůn, trůn moudrosti, který je zde metaforou pro Pannu Marii. Panna Maria je tu, stejně jako v mnohých raně a vrcholně středověkých textech, k Šalamounovu trůnu připodobňována.³⁵ K Šalamounovu trůnu poukazuje i přítomnost lvů na některých zobrazeních, kteří se objevují ve starozákonním popisu trůnu:

¹⁸*Král dal také udělat veliký trůn ze slonoviny a obložil jej ryzím zlatem.*

¹⁹*Trůn měl šest stupňů, vzadu nahoře byl zaoblen, po obou stranách sedadla měl opěradla a vedle opěradel stáli dva lvi.*

²⁰*Na šesti stupních tam stálo z obou stran dvanáct lvů. Nic takového nebylo zhotoveno v žádném království.*³⁶ (1 Král 10, 18-20)

Existuje mnoho přirovnání ve vztahu k Panně Marii a spousta jich vychází ze starozákonních textů (například archa Noemova, Jákobův žebřík apod.).³⁷ Výše představený starozákonní předobraz se dotýká jednoho ze čtyř mariánských dogmat, a to otázky Božího mateřství. Titul *Theotokos* (Bohorodička, nositelka Boha) byl schválen na Efezském koncilu v roce 431. Tímto se církevní autority postavily proti pojetí konstantinopolského patriarchy Nestoria, uvažujícímu o Panně Marii pouze jako o *Christotokos* (rodička Krista), matce lidské přirozenosti Ježíše Krista. Efezský koncil jí mohl přiřknout úlohu Bohorodičky, neboť

---

³³ Černý (pozn. 7), s. 217.

³⁴ Lze přeložit jako „Na klíně matky sedí moudrost otcova/ V lůně matky přebývá moudrost otcova.“ Na některých památkách nalezneme místo slovesa *sedet* například sloveso *residet* nebo *fulget*. Homolka (pozn. 10), s. 80.

³⁵ Černý (pozn. 7), s. 217.

³⁶ *Bible*, Písmo svaté Starého a Nového zákona, Ekumenický překlad, Praha 2001.

³⁷ Royt (pozn. 3), s. 193.

vyhlásil, že v jediné osobě Ježíšově jsou přítomny jak jeho přirozenost lidská, tak i božská.³⁸

Představa Panny Marie jako Trůnu moudrosti existovala tedy již od raně křesťanských dob a souvisí s ústředním tajemstvím křesťanství, s tajemstvím vtělení, kdy „*lidská přirozenost Ježíše Krista byla provždy přijata božskou osobou Logu v hypostatické unii jako jemu vlastní.*“³⁹ Bůh Otec našel nejdůstojnější příbytek (trůn) pro věčný Logos, svého Syna (Moudrost Otcovu) v osobě Panny Marie, v níž se vtělení uskutečňuje. Pohled církevních autorit na toto dogma shrnuje Katechismus katolické církve:

Maria, přesvatá Boží matka, vždy Panna, korunuje poslání Syna a Ducha v plnosti času. Poprvé v plánu spásy nachází Otec příbytek, protože její Duch připravil; tak jeho Syn a jeho Duch mohou přebývat mezi lidmi. V tomto smyslu církevní Tradice často vztahovala nejkrásnější texty o moudrosti k Marii: Maria je v liturgii opěvována a představována jako „trůn moudrosti“. V ní se začínají projevovat „divy Boží“, která Duch vykoná v Kristu a v Církvi.“⁴⁰ (KKC, čl. 721)

---

³⁸ Hubert Jedin, *Malé dějiny koncilů*, Praha 1990, s. 19.

³⁹ Karl Rahner – Herbert Vorgrimler, *Teologický slovník*, Praha 2009, s. 451.

⁴⁰ *Katechismus katolické církve*, Praha 1995, s. 140.

3.1.2 Sedes sapientiae v sochařství

Schválení kultu Panny Marie jako Bohorodičky mělo za následek rozšíření celofigurálních zobrazení trůnící madony s dítětem ve výtvarném umění. První se objevují již v umění raně křesťanském, v médiu malby nástěnné, deskové i knižní a také na slonovinových reliéfech. Stěžejní umělecký výraz ale pro sebe typ Sedes sapientiae nachází až v plně plastických (především dřevěných) skulpturách, které jsou na rozdíl od pouze dvojdimenzionálních či reliéfních zobrazení schopny tlumočit tajemství vtělení s větší naléhavostí.⁴¹

V souvislosti s těmito řezbářskými pracemi, s nimiž především je tento ikonografický typ spojován, se nelze nezmínit o jejich významném postavení v kontextu středověkého sochařství. Jde o jedny z prvních figurálních sochařských prací, jež se objevily v západním umění od konce antické kultury a jež předcházely velké renesanci monumentálního figurálního sochařství v rámci architektury ve Francii a Itálii v 11. a 12. stol.⁴² Tyto madony tak stojí u mezníku v dějinách sochařství. Za sebou nechávají období zdrženlivé vůči plně plastickým zobrazením, kdy se křesťanská kultura chtěla zprvu distancovat od pohanské kultury antické vyznávající kult těla a tělesné krásy. V opozici proti ní stál křesťanský ideál krásy duševní upřednostňující ve výtvarném umění zpočátku abstrahující tendence, dekorativismus a geometrickou formu.⁴³ Jak zdůrazňuje Jan Květ, nebylo náhodou, že k této renesanci došlo nejprve v oblastech se silnou antickou tradicí. Zde byly totiž ve velké míře dochovány antické památky (sarkofágy a stély), na které bylo možné navázat. Stejně tak byzantské umění, které v sobě neslo odkaz antického umění, bylo důležitým faktorem pro změnu sochařské formy.⁴⁴

---

⁴¹ Černý (pozn. 7), s. 217.

⁴² Cahn (pozn. 5), s. 108.

⁴³ Jan Květ, *Praha románská*, Praha 1948, s. 132.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 133 – 134.

O existenci dřevěných madon existují první zmínky už z 10. stol. v oblasti středo-francouzského regionu Auvergne, bývalé římské provincii. Nejstarší skulptura, o níž jsou doklady v písemných pramenech, byla určena pro katedrálu v hlavním městě tohoto regionu, Clermont-Ferrand. Objednal ji biskup Štěpán II. patrně nedlouho po jejím vysvěcení v roce 946. Za nejstarší dochovanou sochu typu Sedes sapientiae se pak považuje porýnská Madona z Essenu z konce 10. stol.⁴⁵ [9] Dřívější odmítání plastických zobrazení Panny Marie, jak už bylo nastíněno, vystřídalo jejich nadšené přijetí a rozšíření především v průběhu 12. stol. Podle některých autorů napomohlo přijetí sochařských prací počítajících s lidskou postavou to, že sochy madon často v počátečním období sloužily zároveň jako relikviáře.⁴⁶ Nejvíce se jich dochovalo (na sto exemplářů) z románského období v oblasti Francie (ve zmíněném regionu Auvergne, ale i v Burgundsku). Mezi další významné oblasti, kde byl tento typ rozšířen, je třeba jmenovat Porýní a oblast středního Německa, povodí řeky Mázy (Belgie), dále také Itálii, Španělsko, Švédsko nebo Švýcarsko.⁴⁷

Na zobrazení madon v západním umění měly velký vliv byzantské typy madon, které sem pronikaly prostřednictvím ikon, především Nikopoa a Hodégétria. Bohorodička Nikopoa je charakteristická svým frontálním zobrazením s osově umístěným Kristem, v případě Hodégétrie je Kristus přidržován na levém boku Panny Marie.⁴⁸ Za specifické předchůdce trůnících madon mohou být považována i různá pohanská zobrazení bohyň – matek.⁴⁹

---

⁴⁵ Cahn (pozn. 5), s. 109.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Černý (pozn. 7), s. 219. - Homolka (pozn. 10), s. 108.

⁴⁸ Royt (pozn. 3), s. 202.

⁴⁹ Cahn (pozn. 5), s. 110.

Francouzské madony jsou ovlivněny byzantským typem Bohorodičky Nikopoia. Jejich kompozici proto charakterizuje frontální, osově umístění Ježíška na klíně Panny Marie. Takové kompozice byla již madona objednaná pro katedrálu v Clermont-Ferrand, stejně jako další madony v oblasti Auvergne, a byla pak určující i pro románské madony v jiných oblastech.⁵⁰ V uměleckohistorických kruzích je navíc toto specifické zobrazení se svým strnulým, majestátním pojetím a osovým umístěním Ježíška ve prostředku kompozice bráno za charakteristické zobrazení motivu *Sedes sapientiae*, za jakýsi jeho prototyp.⁵¹ O vlivu typu Hodégétria, který se uplatnil především v Porýní a v oblasti střední Evropy, bude později pojednáno přímo v souvislosti s Madonou z okolí Strakonice.⁵²

Nejstarší madony typu *Sedes sapientiae* byly pokrývány drahými kovy a sloužily jako relikviáře. Některé byly považovány za zázračné.⁵³ U madon z 12. a 13. století už taková praxe nebyla nezbytná, přesto byla sochám tohoto typu prokazována i nadále velká úcta. Tyto sochy byly například opatřovány pro nově založené kláštery jako jejich ochránitelky, takzvané *mater domum*.⁵⁴ Věřícím při osobním rozjímání tlumočily ve své jednoduchosti a zároveň hloubce jinak těžko zprostředkovatelná tajemství víry. V rámci prostoru kostela mohly pak být umístěny na hlavním oltáři nebo u kostelních pilířů, volně nebo pod dřevěným baldachýnem.⁵⁵ Jejich přenosný charakter nicméně umožňoval jejich nošení v rámci procesí a užití během liturgických her, kde zastupovaly božské osoby, například během vánočních produkcí (*officium stellae*).⁵⁶

---

⁵⁰ Bloch (pozn. 6), s. 497.

⁵¹ Černý (pozn. 7), s. 217.

⁵² Ibidem, s. 224.

⁵³ Cahn (pozn. 5), s. 111.

⁵⁴ Mudra (pozn. 12), s. 91.

⁵⁵ Aleš Mudra, *Madona z okolí Strakonice (Čarkova madona)*, in: Dušan Foltýn (ed.), *Otevři zahradu rajskou: Benediktini v srdci Evropy 800 – 1300*, Praha 2014, s. 173.

⁵⁶ Forsyth (pozn. 4), s. 215 – 222.

3.2. Trůnící Madona z okolí Strakonice (1220 – 1250) v kontextu řezbářství v českých zemích v období let 1150 – 1260

Kontextem vymezené období let 1150 až 1260 v sobě zahrnuje dobu vlády Vladislava II. (1140 – 1173, králem roku 1158), během níž došlo v českých zemích k rozkvětu románského umění. Jaromír Homolka v souvislosti s vladislavským dvorským uměním hovoří o východisku dalšího uměleckého vývoje u nás.⁵⁷ Během vlády Vladislava II. byly navázány užší umělecké kontakty s Itálií a Francií, zeměmi s bohatou antickou tradicí, kde v 11. a 12. století došlo k obnovení monumentálního figurálního sochařství vázaného na architekturu, a také se Saskem a Porýním.⁵⁸ Kolem poloviny 12. století také do českých zemí přicházejí nové řeholní řády, premonstráti, cisterciáci a johanité, které zde společně s dříve usazenými benediktiny přispívají k jejich kulturnímu rozvoji.⁵⁹ Do druhé poloviny 12. století byla navíc v nedávné době datována zatím nejstarší dochovaná dřevěná skulptura na našem území, Madona z Osíka u Litomyšle, která tak především určuje dolní hranici sledovaného období.⁶⁰

Madona z Osíka u Litomyšle je jedinou dřevořezbou, která se u nás z druhé poloviny 12. století dochovala. Obecně se na našem území dochovalo velmi málo řezbářských prací z románského období, oproti památkám monumentálního figurálního sochařství i památkám malířství. Navíc u Madony z Osíka u Litomyšle, podrobně analyzované Pavlem Černým, byl pro formální podobnosti naznačen původ v oblasti dnešního Švýcarska.⁶¹ Předpokládá se však existence mnoha dalších madon, které mohly padnout za oběť husitskému ikonoklasmu, barokizaci či josefinským reformám.⁶²

---

⁵⁷ Jaromír Homolka, Románské sochařství, in: Rudolf Chadraba – Josef Krása (edd.), *Dějiny českého výtvarného umění. Od počátku do konce středověku*, I/1, Praha 1984, s. 93.

⁵⁸ *Ibidem*, s. 93.

⁵⁹ Jan Royt, *Středověké malířství*, Praha 2002, s. 12.

⁶⁰ Černý (pozn. 7), s. 214.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² Štěpánka Chlumská (ed.), *Čechy a střední Evropa 1200 – 1550: dlouhodobá expozice sbírky starého umění Národní galerie v Praze v klášteře sv. Anežky České*, Praha 2006, s. 14.

Madona z Osíka u Litomyšle byla Černým přiřazena k ikonografickému typu *Sedes sapientiae*. Představuje průčelně sedící Pannu Marii s Ježíškem na jejím levém koleni, oba v charakteristické strnulosti. Zpočátku všechny dochované dřevorezby v našem prostředí představovaly trůnicí madony podživotní velikosti a lze u nich tento typ konstatovat. S Madonou z Osíka u Litomyšle pojí Madonu z okolí Strakonice a další madony z českého fondu některé společné formální vlastnosti, například frontalita, symetrická trojúhelníková kompozice, protáhlost postavy Panny Marie nebo posazení Ježíška na jejím levém koleni.⁶³

Před objevem Madony z Osíka u Litomyšle byla u nás za nejstarší dochovanou dřevorezbu dlouho uváděna Madona z Klobouk u Brna (ca 1220 – 1230), u které ovšem bylo Ivo Hlobilem prokázáno, že jde také o import, v tomto případě z oblasti Porýní.⁶⁴ [10] Hlobil tuto madonu prezentuje jako dílo pozdně románské. Její datace koresponduje již s obdobím vlády Přemysla Otakara I. (1198 – 1228) a Václava I. (1228 – 1253), kdy v českých zemích docházelo k recepci nového výtvarného slohu, gotiky, který se tu zpočátku mísil se starší románskou tradicí.⁶⁵

Sochařství v rámci sledovaného období bylo podporováno buď stran panovnického dvora, nebo prostřednictvím klášterů.⁶⁶ Přemyslovské dvorské umění v první polovině 13. století navazovalo na tendence západoevropských uměleckých center, především na štaufský Štrasburk v horním Porýní, a jak sochař Madony z Klobouk, tak autor Madony z okolí Strakonice jimi byli ovlivněni.⁶⁷

---

⁶³ Černý (pozn. 7), s. 226.

⁶⁴ Ivo Hlobil, Neznámá pozdně románská plastika z jižní Moravy, *Umění XXX*, 1982, s. 257 – 262.

⁶⁵ Albert Kutal, Gotické sochařství, in: Rudolf Chadraba – Josef Krása (edd.), *Dějiny českého výtvarného umění. Od počátku do konce středověku*, I/1, Praha 1984, s. 216.

⁶⁶ Aleš Mudra, Madona z okolí Strakonice (Čarkova madona), in: Dušan Foltýn (ed.), *Otevři zahradu rajskou: Benediktini v srdci Evropy 800 – 1300*, Praha 2014, s. 173.

⁶⁷ Štěpánka Chlumská (ed.), *Čechy a střední Evropa 1200 – 1550: dlouhodobá expozice sbírky starého umění Národní galerie v Praze v klášteře sv. Anežky České*, Praha 2006, s. 14.

Madonu z Klobouk a Madonu z okolí Strakonice zmiňuje ve své studii z roku 2003 i Robert Suckale, který se zde intenzivně českému dvorskému umění věnuje.⁶⁸ Suckale posunul dataci Madony z okolí Strakonice, která byla starším bádáním kladena spíše ke konci 13. století, a tuto sochu tak v podstatě Madoně z Klobouk učinil soudobou.⁶⁹ Oběma je společná průčelní kompozice a určitá stylizace. Z konkrétních prvků je to pak například velká hlava Panny Marie nebo její archaický úsměv.⁷⁰

Madona z Klobouk je však ještě spjata především s románským sochařstvím a z českého památkového fondu jí je spíš než Madona z okolí Strakonice blízká dnes neznámá Madona z Lomnice u Tišnova (ca 1220 – 1250), u níž nejsou zatím patrné tendence gotického sochařství, jako například vertikálnost nebo snaha o odhmotnění, ale v duchu románského slohu je rozložitější, hmotnější a statictější.⁷¹ [11] Tato madona je pro kontext řezbářství v českých zemích zvláště důležitá, neboť bylo vyloučeno, že by šlo o import. Stojí tak u počátku místní řezbářské tradice.⁷²

U Madony z okolí Strakonice se stejně jako v případě Madony z Lomnice u Tišnova předpokládá spojitost s počínající místní tradicí. Na zajímavou okolnost přitom upozornil Aleš Mudra. Vezme-li se v úvahu provenience jihočeská (okolí Strakonice), tedy zatím nejstarší známé místo výskytu této sochy, jeví se tu zajímavá shoda uvažovaného vzniku sochy (1220 – 1250) s příchodem johanitského řádu do Strakonice (1225 – 1243).⁷³ Zda byla socha pro johanitskou komendu objednána, zůstává však pouze ve sféře dohad.

---

⁶⁸ Suckale (pozn. 11), s. 78 – 98.

⁶⁹ Ibidem, s. 84.

⁷⁰ Ivo Hlobil, Neznámá pozdně románská plastika z jižní Moravy, *Umění XXX*, 1982, s. 257.

⁷¹ Kutal (pozn. 16), s. 320.

⁷² Mudra (pozn. 12), s. 33.

⁷³ Aleš Mudra, Madona z okolí Strakonice (Čarkova madona), in: Dušan Foltýn (ed.), *Otevři zahradu rajskou: Benediktini v srdci Evropy 800 – 1300*, Praha 2014, s. 173.

Madoně z okolí Strakonice je z českého památkového fondu po formální stránce nejbližší Madona z Tuřan (ca 1240 – 1260), umístěná na oltáři kostela Zvěstování Panny Marie v Brně – Tuřanech, vycházející rovněž z domácího středoevropského okruhu. [12] Stejně jako Madona z okolí Strakonice už absorbuje tendence francouzského gotického sochařství.⁷⁴ Podrobněji bude vztah mezi těmito madonami prozkoumán v rámci kapitoly věnované formální analýze Madoně z okolí Strakonice.

Aleš Mudra ve svém nedávném příspěvku k Madoně z okolí Strakonice přiznává, že počátek řezbářské tradice v našich zemích zůstává obestřen tajemstvím: „*Nevíme, jak se zde sochaři ocitli, kde a pro koho pracovali, zda šlo o jednotlivce či vícečlenné dílny, ani jaký byl jejich ikonografický a typologický rejstřík.*“⁷⁵ Představu si tak lze zatím učinit pouze na základě vzájemných formálních vztahů jednotlivých dochovaných děl a nečetných dobových zpráv o působení sochařů. V případě Madony z okolí Strakonice poukazuje Mudra na formální a typologickou spřízněnost s pracemi z benediktinských opatství ve Štýrsku, s Madonou z Mariazellu [13] a ze Sankt Lambrechtu [14]. V posledně jmenovaném opatství se objevuje zmínka o sochaři Hartvíkovi, který zde někdy v druhé polovině 13. století zemřel. Aleš Mudra na základě toho soudí, „*že zde měl dílnu, která uspokojovala potřeby řádových i jiných církevních institucí v okolí. Jak široké bylo toto „okolí“ a zda mohlo zasahovat i na Moravu a do Čech, můžeme jen domýšlet.*“⁷⁶

---

⁷⁴ Kutal (pozn. 16), s. 320.

⁷⁵ Aleš Mudra, Madona z okolí Strakonice (Čarkova madona), in: Dušan Foltýn (ed.), *Otevři zahradu rajskou: Benediktini v srdci Evropy 800 – 1300*, Praha 2014, s. 173.

⁷⁶ Ibidem.

3.3 Trůnící Madona z okolí Mladé Boleslavi (ca 1260) v kontextu kamenné skulptury v českých zemích 1200 – 1260

Madona z okolí Mladé Boleslavi bude představena v souvislosti s pracemi monumentálního figurálního sochařství vázaného na architekturu, neboť je jedinou volnou kamennou sochou tohoto ikonografického typu, která se v rámci českého památkového fondu ve sledovaném období 13. století dochovala. Ostatní volné sochy představující trůnící madony byly provedeny ve dřevě, v materiálu pro tento typ klíčovým. Dolní hranici sledovaného období tentokrát rámcově určuje nejstarší známé zpodobení trůnící Panny Marie v kameni.

Motiv *sedes sapientiae* se v rámci kamenné skulptury v českých zemích objevuje nejdříve na reliéfu z kostela sv. Jiří na Pražském hradě (před 1228). Byla nicméně vyslovena hypotéza, že jemu zhruba soudobé torzo podstavce se dvěma lvy z Kouřimi v českém fondu (ca 1220 – 30), představuje torzo trůnu, který ikonograficky navazuje na trůn Šalamounův.⁷⁷ [15] V případě svatojiřského reliéfu jde ale o první zobrazení madony. Určení typu *Sedes sapientiae* napomáhá doprovodný text v archivoltě reliéfu. Postava Panny Marie s Ježíškem je pojata se vši vážností a strnulostí románského slohu, zatímco postavy, které je adorují, král Přemysl Otakar I. s nevlastní sestrou Anežkou, tehdejší abatyši svatojiřského kláštera, jsou ztvárněny živěji. Předjímají už tak, jak někteří autoři naznačují, spíše gotický styl.⁷⁸

Pannu Marii ze svatojiřského reliéfu charakterizuje přísnost a majestátnost zobrazení. Madona z okolí Mladé Boleslavi, která náleží už slohu gotickému, je oproti ní ve své kompozici mnohem přirozenější a bezprostřednější. Namísto pouhé ostentace Ježíška, je kompozice Madony z okolí Mladé Boleslavi oživena něžnými gesty a vlídnými pohledy postav. Společným kompozičním prvkem obou madon je zobrazení Ježíška z profilu. U madony ze svatojiřského reliéfu svou pravicí žehná, v případě Madony z okolí Mladé Boleslavi je takto vytočen, aby Pannu Marii mohl pohlédit pod bradou.

---

⁷⁷ Homolka (pozn. 10), s. 78.

⁷⁸ Jaromír Pečírka, *Plastika*, in: Zdeněk Wirth (ed.), *Dějepis výtvarného umění v Čechách*. I. díl. Středověk, s. 55 – 57.

Stejné láskyplné gesto, byť hůře čitelné, se objevuje u jiné trůnicí madony typu *Sedes sapientiae*, a to madony na reliéfu z tympanonu západního portálu farního kostela sv. Jana Křtitele v Měříně u Žďáru nad Sázavou (pol. 13. století). [16] Panna Marie tu na oplátku Ježíškovi podává jablko, které u Madony z okolí Mladé Boleslavi už Ježíšek drží ve své levé ruce. Díky těmto prvkům lze v obou zobrazeních identifikovat motiv z Písně písní, v rámci nějž je Panna Marie (a v přeneseném významu církev) představena jako nevěsta Kristova.⁷⁹ Podrobněji bude tento motiv však analyzován v kapitole o ikonografii Madony z okolí Mladé Boleslavi. Pozoruhodným formálním rysem tohoto tympanonu, jak uvádí Jaromír Pečírka, je jeho vzrušené, naturalistické pojetí. Společně se svatojiřským reliéfem jej pak řadí do pozdní fáze románského slohu.⁸⁰

Albert Kutal předpokládal další zobrazení trůnicí madony ve scéně Zvěstování na tympanonu severního portálu v Kolíně nad Labem (2. polovina 13. století) v místě dnes prázdného tabernáku.⁸¹ [17] Kolem poloviny 13. století můžeme však o tomto motivu s jistotou hovořit na reliéfu z tympanonu hradní kaple na Zvíkově [18] a z tympanonu kaple na hradě v Českém Šternberku. [19] Posledně jmenovaný je stylově na pomezí klasické a poklasické gotiky, a tedy oscilující mezi realismem a sklonem ke stylizaci.⁸²

Co se ikonografie týče, spojuje v sobě zobrazení na tympanonu v Českém Šternberku motiv *Sedes sapientiae* a motiv vinného keře (symbolika eucharistie, vinice Páně), který byl v českých zemích v období 13. století také velmi oblíbený. Socha Panny Marie je pojednána ve stylu klasickém, zatímco listoví, které vyplňuje prostor tympanonu, se už blíží poklasické formě. S Madonou z okolí Mladé Boleslavi vykazuje socha na šternberském tympanonu podobnosti co do organičnosti řešení, kompozice, kdy Ježíšek je nahlížen opět z profilu, i jednotlivých motivů, například jablka v ruce Ježíška. Socha se nicméně nedochovala v dobrém stavu a restaurátorský zásah byl podle Jaromíra Homolky do velké míry nepatřičný. Pro doplnění je zajímavé, že Albert Kutal

---

⁷⁹ Anežka Merhautová – Dušan Třeštík, *Románské umění v Čechách a na Moravě*, Praha 1984, s. 229.

⁸⁰ Jaromír Pečírka, *Plastika*, in: Zdeněk Wirth (ed.), *Dějepis výtvarného umění v Čechách*. I. díl. Středověk, Praha 1931, s. 55 – 57.

⁸¹ Homolka (pozn. 10), s. 93.

⁸² *Ibidem*, s. 102.

naznačil formální spojitost této madony s dřevěnou Madonou z okolí Strakonic, která byla představena v předchozí kapitole.⁸³

---

⁸³ Homolka (pozn. 10), s. 102.

4. Trůnící Madona z okolí Strakonic (1220 – 1250)

4.1. Základní informace

Rozměry: výška 64,5 cm

Provedení: volná dřevořezba se zbytky staré polychromie, vzadu vyhloubeno

Materiál: lipové dřevo

Současné umístění: stálá expozice *Středověké umění v Čechách a střední Evropa 1200 – 1550* v Anežském klášteře v Praze (od roku 2000)

Předchozí umístění: stálá expozice starého českého umění v Jiřském klášteře v Praze (1976 – 2000)

Zapůjčena na výstavu *Benediktini v srdci Evropy* (07. 11. 2014 - 15. 03. 2015) ve Valdštejnské jízdárně v Praze.

Trůnící Madona z okolí Strakonic je majetkem Národní galerie v Praze (inv. č. P5278). Do Národní galerie byla zakoupena v roce 1965 od dr. Jiřího Čarka⁸⁴, významného historika a archiváře, na základě usnesení nákupní komise pro staré umění a umění 19. století z 10. 12. 1965.⁸⁵ Socha byla zakoupena s odůvodněním, že jde o „*velmi významnou památku raně gotického sochařství v Čechách, značné vývojové zajímavosti a nadto z období, které je v NG z pochopitelných důvodů velmi málo zastoupeno.*“⁸⁶ V protokolu je také záznam, že dr. Jiří Čarek sochu zakoupil v roce 1930 ze soukromé sbírky ve Strakonicích. To je zatím nejzazší známá indicie k určení proveniencí sochy. Jak Albert Kutal, tak například Jaromír Homolka se jí ve svých publikacích přidržují.⁸⁷ Obecně se předpokládá, že v případě Madony z okolí Strakonic jde o dílo domácího původu, nikoli import.

---

⁸⁴ V některých publikacích se proto setkáme s označením Čarkova madona (viz Aleš Mudra).

⁸⁵ Členové komise: Albert Kutal, Jaromír Neumann, Jaroslav Pešina, Václav Vilém Štech, Hana Volavková, Rudolf Chadraba, Oldřich Blažíček a ředitel Národní galerie Jan Krofta; Archiv Národní galerie: *Fond Národní galerie, Nákupní komise, 1965*.

⁸⁶ Archiv Národní galerie: *Fond Národní galerie, Nákupní komise, 1965*, protokol.

⁸⁷ Homolka (pozn. 10), s. 109.

4.2 Popis současného stavu skulptury

Panna Marie je usazena na nízkém sedadle bez opěradla. Spočívá na něm v přísné a strnulé frontální pozici rovnoběžné s čelním pohledem pozorovatele. Drobná postava Ježíška je ve svém posazení nestabilní. Je umístěna na levém kolenní Panny Marie a osově je vychýlena mírně doleva, čímž v rámci čelního pohledu nabourává její jinak plynulou siluetu. Spojení postav Panny Marie a Ježíška není organické. Jak trefně shrnuje Aleš Mudra, Ježíšek „*je v duchu románských Sedes sapientiae předsazen a mírně levituje, jeho nohy stejně jako třeba ve skupině Lomnické madony trpně visí bez opory dolů.*“⁸⁸ Ježíškova postava, ačkoli na první pohled zaujme svými malými rozměry, postrádá dětské rysy.

Postava Panny Marie je vzpřímená, vytažená, její trup mírně vypnutý. Hlava však je v lehkém sklonu, patrném při bočním pohledu. Poloha jejích nohou, které se nacházejí značně od sebe, dovoluje vytváření ostrých, soustředných záhybů drapérie pláště mezi oběma koleny. Pravá noha pod napjatým pláštěm zřetelně vystupuje. Poloha nohou rovněž vytyčuje širokou základnu pyramidální, symetrické kompozice, kterou v dolních partiích doplňuje po sedadle rozložený dlouhý plášť. Tuto kompozici zakončovala dnes ztracená koruna.

Spodní šat Panny Marie těsně přiléhá k jejímu tělu. Až v partii pod Mariinými nadry je členěn ostrými tahy, které Albert Kutal příznačně nazývá šípovitými.⁸⁹ Ježíšek je také oděn jak do spodního šatu, tak do svrchního pláště, vedeného diagonálně přes jeho hrud'

Obličej Panny Marie je spíše archaické, geometrické formy vzdálené organickým tvarům. Je komponován v přísné symetričnosti, kterou podporují z každé strany stejně pojednané prameny vlasů zdobené ornamentem vlnovek. Jednotlivé prvky tváře, například doširoka otevřené oči, jsou redukovány na základní tvary. Oživujícím elementem ve tváři je ale poměrně realisticky ztvárněný úsměv, který je opakován i ve tváři Ježíškově.

---

⁸⁸ Mudra (pozn. 12), s. 94.

⁸⁹ Kutal (pozn. 9), s. 48.

V rámci současného stavu lze pozorovat drobná poškození. Nedochovala se koruna, chybí obě ruce Panny Marie (od lokte) i s kusem pláště, celá levá paže Ježíška a jeho pravé předloktí. Rovněž je poškozena dolní část sochy s pláštěm a chodidly.

4.3 Ikonografie

Madona z okolí Strakonic je plně plastická dřevořezba podživotní velikosti představující trůnící Pannu Marii s Ježíškem na klíně. Svým námětem a kompozicí navazuje na tradici kultovních soch typu *Sedes sapientiae*. Pro tento typ soch, o němž bylo již pojednáno v kapitole o umělecko-historickém kontextu, je počtem dochovaných památek i jejich stářím klíčová oblast Francie.⁹⁰

Status kultovních soch nepřál z úcty k významným prototypům, na které se sochaři mnohdy snažili přímo navázat, velkým kompozičním a ikonografickým změnám. K těm ale přesto přirozeným vývojem docházelo. Madona z okolí Strakonic se od francouzského prototypu ovlivněného byzantským typem Bohorodičky Nikopoia liší umístěním Ježíška na levém kolenní. Jde o uspořádání odkazující k druhému velmi vlivnému byzantskému typu, Bohorodičce Hodégétrii, držící dítě na levém předloktí. Protože v byzantské ikonografii neexistuje přímo zobrazení madony s Ježíškem na levém kolenní, někteří autoři se domnívají, že uspořádání, jaké vidíme u Madony z okolí Strakonic a které bylo charakteristické pro středoevropské oblasti a Porýní, vzniklo kombinací obou typů, Nikopoia i Hodégétria.⁹¹ Motivací pro posunutí Ježíška na levé koleno mohla u některých soch být snaha po komunikaci zobrazených postav, vyjádřená jejich vzájemným natočením k sobě.⁹²

Ježíšek u Madony z okolí Strakonic je zde naproti tomu v duchu prototypu *Sedes sapientiae* usazen ve slavnostní frontalitě. Specifikem kompozice této madony je vychýlení postavy Ježíška ze svislé osy na stranu, což narušuje jinak kompaktní obrys sousoší. Pro šikmé posazení se Albert Kutal snaží nalézt odpověď ve zkřížení typů madony s frontálně a s diagonálně posazeným dítětem. Za příklad druhého řešení si bere Madonu des Champs v Paříži z doby kolem poloviny 12. století.⁹³ Tohoto řešení byla i nejstarší dochovaná Madona z Essenu. Aleš Mudra v tom však spatřuje návaznost na madony s Ježíškem jednou nohou opřeným o pravé stehno Panny Marie s tomu odpovídajícím vytočením.⁹⁴

---

⁹⁰ Homolka (pozn. 10), s. 108.

⁹¹ Ibidem, s. 224.

⁹² Bloch (pozn. 6), s. 498.

⁹³ Kutal (pozn. 16), s. 321.

⁹⁴ Mudra (pozn. 12), s. 94.

Po kompozičním řešení je dalším neméně důležitým problémem otázka atributů. Aktuální stav skulptury ji nicméně nemůže uspokojivě zodpovědět. Existenci chybějících atributů lze jen předpokládat. Odrazovým můstkem pro možné hypotézy je předpoklad, že na hlavě Panny Marie se vyskytovala koruna.⁹⁵ Tento triumfální motiv v sobě může skrývat mnoho významů, často pak jsou pro přesnější interpretaci důležité i ostatní atributy, gesta postav a další detaily. Jedním z významů, které s sebou motiv koruny nese, je charakteristika Panny Marie jako Královny nebes (Regina coeli). K tomuto titulu se pojí atributy jako například žezlo, jablko (označující buď Pannu Marii jako novou Evu, nebo Ježíška novým Adamem) nebo kříž.⁹⁶ Spojení motivu koruny s laskajícím gestem Ježíška na druhé zkoumané Madoně z Mladé Boleslavi zas především implikuje vztah Ježíše k Panně Marii jako k jeho mystické královské nevěště.

---

⁹⁵ Archiv Národní galerie: *Vědecká karta k P5278*.

⁹⁶ Royt (pozn. 3), s. 205.

4.4 Formální analýza

Tato podkapitola si klade za cíl sumarizovat stav poznání týkající se Madony z okolí Strakonice s důrazem na problematiku formy, datace a možných paralel. Východisko v bádání o této madoně představují práce Alberta Kutala a Jaromíra Homolky, prezentované již v přehledu literatury. Na ně pak navazují další autoři, v rámci recentního výzkumu je to především Aleš Mudra.

Dle Alberta Kutala je sochařství v českých zemích v 13. století oproti západním zemím (Francii) vývojově opožděné, konzervativní a po většinu času zůstává u románské formy. Když se později na zahraniční vývoj napojí, absorbuje ke konci století už formu poklasické gotiky.⁹⁷ Pohled na neprogresivnost českého sochařství sdílí například s Hilde Bachmann, podle které tato madona nemohla vzniknout dříve než před rokem 1310. Pro chudý památkový fond činí Bachmann závěry o výlučné závislosti českého sochařství na okolních zemích, především německých oblastech.⁹⁸ Přes uznání nepochybných vlivů ostatních zemí nicméně Kutal odmítá její tezi, že by české země neměly svou místní tradici.⁹⁹

Jedním z leitmotivů Kutalových úvah ve vztahu k Madoně z okolí Strakonice je její příslušnost k poklasické fázi gotického sochařství. Ta se od fáze klasické liší svým posunem od realističnosti k abstrahující formě a stylizaci. Vliv klasické fáze francouzské gotiky u nás vidí Kutal zřetelně pouze v dekorativní rostlinné skulptuře a v rámci nečetných památek figurálních jen u Madony z brněnského Petrova, kterou klade do 1. čtvrtiny 14. století. [20] Do kontrastu k ní staví pak mimo jiné Madonu z okolí Strakonice, u níž předpokládá vznik ke konci 13. století (doba Václava II.) a příslušnost ke gotice poklasické.¹⁰⁰ Podle Kutala stojí na počátku vývoje „*od relativně organické formy 13. stol. k abstrahujícímu formalismu a expresionismu 1. pol. 14. století.*“¹⁰¹ Tyto závěry jsou opakovány například v katalogu Národní galerie z roku 1976¹⁰² nebo ve vědecké kartě k této madoně v archivu Národní galerie.

---

⁹⁷ Albert Kutal, *Gotické sochařství v Čechách a na Moravě*, Praha 1942, s. 14.

⁹⁸ Bachmann (pozn. 20), s. 84.

⁹⁹ Viz Madona z Lomnice u Tišnova. Kutal (pozn. 16), s. 321.

¹⁰⁰ Albert Kutal, *České umění gotické*, Praha 1949, s. 47.

¹⁰¹ Kutal (pozn. 16), s. 319.

¹⁰² Marie A. Kotrbová, *Průvodce expozicí – Staré české umění I, gotika a renesance*, Praha 1976, s. 5 – 6.

Co si lze za příklad takového vývoje konkrétně představit, Kutal dále rozvádí: „*Postihneme v ní (v Madoně z okolí Strakonice) ještě něco ze smyslu pro organický vztah mezi šatem a tělem, příznačného pro antikizující linii klasické gotické skulptury. Ale stylizační proces tu už značně pokročil, přirozená náhodnost řasení ustoupila pravidelnosti (příznačné jsou šípovité záhyby pod Mariinými ňadry) a úsměv strnul v grimasu. Stylizace tvarů původně organických dává soše poněkud expresivní ráz (...)*“¹⁰³ Příznačný je také kontrast mezi strnulostí kompozice na jedné straně a vzrušeným pojednáním povrchu, „*neklidným pohybem čar*“ na straně druhé.¹⁰⁴

Expresivita tu tedy je jedním z podstatných znaků, který tuto madonu odlišuje od ostatních, například od Madony z Tuřan, s níž vykazuje jinak podobnosti co do uspořádání nebo typu. Kvůli expresivnímu pojetí zde Kutal uvažuje o vlivu tvorby Mistra náhrobku sv. Erminolda, aktivního v Řezně na konci 13. století. [21 – 23] Podobnosti spatřuje především v dynamice drapérie. Z českých památek dotčených podobným směřováním uvádí také severní tympanon z kostela sv. Bartoloměje v Kolíně nad Labem a tympanon z kaple na hradě Šternberku, památky, které byly již představeny v rámci umělecko-historického kontextu.¹⁰⁵

Jaromír Homolka považuje expresivní pojetí za obecný rys středoevropského sochařství druhé poloviny 13. století a odmítá Kutalovo spojení s Mistrem náhrobku sv. Erminolda, neboť ho nepovažuje za dostatečně doložené. Namísto toho se ohlíží k domácí tradici, kterou představují například pozdně románské pečetě královny Markéty Babenberské s podobně vzrušeným tvarovým pojetím. Navrhuje slohovou afinitu k sochařské výzdobě kaple hradu Trausnitz v bavorském Landshutu, a tedy k „*slohovému proudu, který vyšel ze sochařské hutě katedrály v Chartres a přes Štrasburk směřoval dále na východ.*“¹⁰⁶ [24] Kutalovu dataci navíc posouvá do třetí čtvrtiny 13. století.¹⁰⁷

---

¹⁰³ Jaromír Homolka, Románské sochařství, in: Rudolf Chadraba – Josef Krása (edd.), *Dějiny českého výtvarného umění. Od počátku do konce středověku, I/1*, Praha 1984, s. 220.

¹⁰⁴ Albert Kutal, *České umění gotické*, Praha 1949, s. 48.

¹⁰⁵ Kutal (pozn. 16), s. 322 – 333.

¹⁰⁶ Homolka (pozn. 10), s. 109.

¹⁰⁷ *Ibidem*.

Homolka souhlasí s Kutalem v tom, že vývoj sochařství českých zemí 13. století se jeví jako přechod od pozdně románské formy rovnou k formě poklasické, které patří poslední čtvrtina 13. století a ke které lze přiřadit i Madonu z okolí Strakonice. Vymezuje se však vůči názorům na značnou opožděnost českého sochařství, když staví pozdně románský sloh nikoli jako vývojový předstupeň, nýbrž spíše jako paralelu ke gotickému projevu. Pro celkový obraz o českém sochařství 13. století je ale, jak si Homolka uvědomuje, potřeba brát v úvahu, že se dodnes z tohoto období dochovalo jen velmi málo památek a že reálný stav mohl být značně jiný.¹⁰⁸

Jak Kutal, tak i Homolka řadí Madonu z okolí Strakonice na základě formálních a typologických podobností do skupiny kolem jí soudobé Madony z Tuřan. Obě madony patří k typu *Sedes sapientiae*. V rámci českého fondu pro ně lze nalézt typologické předchůdce v ještě románských skulpturách jako je Madona z Lomnice u Tišnova, Madona z Klobouk nebo Madona z Osíka u Litomyšle. Příslušnost k typu *Sedes sapientiae* s sebou přináší specifické vlastnosti, například přísné frontální pojetí. Jak naznačuje Homolka, dílčí aspekty tohoto typu, například obdobnou kompozici dítěte jako u Madony z okolí Strakonice, lze v českých zemích vysledovat i u památek jiného druhu, například na pečetích krále Přemysla Otakara II. nebo na relikviáři sv. Jiří, který je součástí svatovítského pokladu.¹⁰⁹ Co se pojetí obličejů a drapérií obou madon týče, poukazují Jan Royt a Jiří Fajt na podobnosti s klenebním svorníkem s motivem Krista z Národního muzea (2. polovina 13. století) v Praze.¹¹⁰ [25]

---

¹⁰⁸ Homolka (pozn. 10), s. 70 – 71.

¹⁰⁹ Ibidem, s. 109.

¹¹⁰ Jiří Fajt - Jan Royt, Neznámý svorník s motivem trůnicího Krista z Národního muzea v Praze, *Umění* XLI, 1993, s. 366.

Kutal Madonu z Tuřan s Madonou z okolí Strakonice detailně srovnává v analýze z roku 1954 a uvádí jejich četné formální analogie.¹¹¹ Například u obou madon je Ježíšek umístěn výrazně na kraji kompozice a vyčnívá z jejího jinak uzavřeného obrysu, byť u Madony z okolí Strakonice je to zřetelnější. Ježíšek se zde nachází přímo v šikmé poloze. Zatímco Kutal to vysvětluje jako zkřížení dvou typologických řad,¹¹² madony s frontálně a diagonálně usazeným Ježíškem, Aleš Mudra tento motiv vychýlení ve své nedávné studii vysvětluje jako snahu napodobit kompozice severofrancouzských a mozánských madon první třetiny 13. století, jako je například Madona z Gassicourt, u nichž je Ježíšek usazen na levém stehnu Panny Marie a jednou nohou se zapírá o její stehno pravé. Na Madoně z Tuřan a Madoně z okolí Strakonice už ale není vidět nic z takovéto realistické motivace k pohybu.¹¹³ S Madonou z Gassicourt má podle Mudry Madona z okolí Strakonice společný i ostrý způsob řasení drapérie.¹¹⁴

Za významný společný prvek Madony z okolí Strakonice a Madony z Tuřan považuje Kutal také pyramidální kompozici obou madon, která odráží vertikální tendence gotického umění. Podobnosti dále nachází i v tvarování obličeje nebo drapérie postav Ježíška. Provedení Madony z okolí Strakonice nicméně hodnotí jako kvalitativně slabší, vykazující hrubost a nejistotu formy. Jako zásadní rozdíl se ale jeví její expresivní pojetí, předestřené výše, zatímco Madona z Tuřan se vyznačuje klidnější kompozicí.¹¹⁵

S oběma sochami pak Kutal na základě formální analýzy spojuje ještě Madonu vídeňské soukromé sbírky (II), stojící dynamikou formy mezi nimi. I zde nacházíme Ježíška v poněkud neklidném způsobu posazení. [26] Kutal nepochyboval o bližším vztahu těchto tří soch. Všechny jsou podle něj zakotvené v domácí střeoevropské tradici, v které se prolínalo více tendencí. Jejich sochaři způsobem sobě vlastním recipovali francouzské předlohy, autor Madony z okolí Strakonice prizmatem poklasické formy.¹¹⁶

---

¹¹¹ Kutal (pozn. 16), s. 321 – 322.

¹¹² *Ibidem*, s. 321.

¹¹³ Mudra (pozn. 12), s. 94.

¹¹⁴ *Ibidem*.

¹¹⁵ Kutal (pozn. 16), s. 322.

¹¹⁶ *Ibidem*, s. 325.

K diskurzu o stavu českého sochařství v 13. stol. významně přispěl v rámci novějšího bádání Robert Suckale. Stejně jako Homolka odmítá starší tvrzení o stylovém zpoždění českých zemí. Kutal opřel svou tezi o zpoždění na příkladu západního portálu cisterciáckého klášterního kostela v Předklášteří u Tišnova, který je všeobecně brán jako mezník ve vývoji českého sochařství, neboť jako první památka u nás přináší projevy gotického stylu. [27] Pozoruje u něj nedostatečné pochopení gotických principů a mnoho románských reziduí.¹¹⁷ Oproti tomu Suckale bere v úvahu roli cisterciáckých stavebních předpisů, jež mohly mít na jeho konečnou podobu vliv.¹¹⁸ Ve své studii se snaží poukázat na významnou roli objednavatelů a jejich vědomé volby tvarosloví. Nabourává tak představu o stylově jednotných obdobích.

U madon navazujících na typ *Sedes sapientiae*, jehož tradice sahá až do raného středověku, lze například vidět vědomé archaizující tendence. Do jejich formy z úcty k tradici jen pozvolna pronikají nové prvky, jakými jsou mimo jiné nový typ oděvu Panny Marie (široce rozevřený plášť), přirozenější vedení drapérie a specificky pro Madonu z okolí Strakonice úsilí o větší citovost vyjádřené úsměvem Panny Marie i Ježíška.¹¹⁹

Suckale pro památky českého fondu 13. století navrhuje starší datace. U Madony z okolí Strakonice a Madony z Tuřan posouvá dataci do druhé čtvrtiny 13. století a naznačuje možné stylové spojení s řezbářstvím v Horním Porýní. Pro neklidnou dynamiku drapérie Madony z okolí Strakonice nachází paralelu u Panny Marie z Korunování na tympanonu jižního portálu transeptu štrasburské katedrály.¹²⁰ [28]

---

¹¹⁷ Albert Kutal, *České umění gotické*, Praha 1949, s. 44.

¹¹⁸ Suckale (pozn. 11), s. 78.

¹¹⁹ Černý (pozn. 7), s. 226.

¹²⁰ Suckale (pozn. 11), s. 84.

Aleš Mudra, autor recentních studií k Madoně z okolí Strakonic, se navržené Suckaleho datace přidržuje. Madonu z okolí Strakonic dává rovněž spolu s Kutalem nebo Suckalem pro typologickou podobnost do skupiny kolem Tuřanské madony. Na rozdíl od Kutala ale netvrdí, že mezi nimi musí nezbytně existovat nějaké užší spojení. Pro Madonu z okolí Strakonic a její vzrušenou formu se mu jeví jako důležité možné spojení s Pannou Marií z Korunování ze Štrasburku, které by vyloučilo jak Kutalem naznačený vliv řezenského Mistra náhrobku sv. Erminolda, tak Homolkou navržený vliv místní tradice na způsob řasení drapérie.¹²¹

---

¹²¹ Mudra (pozn. 12), s. 95.

5. Trůnící Madona z okolí Mladé Boleslavi (ca 1260)

5.1 Základní informace

Rozměry: výška 62 cm

Provedení: volná skulptura, zbytky polychromie

Materiál: vápenec

Současné umístění: stálá expozice *Středověké umění v Čechách a střední Evropa 1200 – 1550* v Anežském klášteře v Praze (od roku 2000)

Předchozí umístění: stálá expozice starého českého umění v Jiřském klášteře v Praze (1976 – 2000)

Zapůjčena na Československou výstavu nejstaršího a středověkého umění v Paříži (červen – říjen 1957).

Společně s Madonou z okolí Strakonice zapůjčena na výstavu Benediktini v srdci Evropy (07. 11. 2014 - 15. 03. 2015) ve Valdštejnské jízdárně v Praze.

Trůnící Madona z okolí Mladé Boleslavi je, stejně jako Madona z okolí Strakonice, majetkem Národní galerie v Praze (inv. č. P368). Zakoupena byla pro Státní sbírku starého umění na schůzi nákupní komise dne 22. 2. 1939 od prof. M. Müllera (Umělecké a aukční síně, Palác Koruna, Praha 2) z finančního daru podnikatelské rodiny Petschkovy.¹²² Koupě Madony z okolí Mladé Boleslavi jako raně gotické práce je v protokolu odůvodněna její velkou vzácností a kvalitou.¹²³ Jako provenience je nejčastěji udáváno okolí Mladé Boleslavi.¹²⁴

---

¹²² Někde mylně udáváno jako součást sbírky rodiny Petschkovy, viz například Marie A. Kotrbová, Sochařství, in: Oldřich Blažíček (ed.), *Staré české umění: sbírky Národní galerie v Praze – Jiřský klášter: katalog stálé expozice*, Praha 1988, s. 140

¹²³ Archiv Národní galerie: *Fond Státní sbírka starého umění, korespondence 1939*.

¹²⁴ Archiv Národní galerie: *Vědecká karta k P368*.

5.2 Popis současného stavu skulptury

Madona z okolí Mladé Boleslavi je, podobně jako Madona z okolí Strakonic, frontálně komponována a určena především pro čelní pohled pozorovatele. Symetričnost a strnulost Madony z okolí Strakonic, byť narušena šikmým posazením Ježíška a vzrušeným pojednáním drapérie, tu ustoupila mnohem jemnějšímu a přirozenějšímu výrazu. Charakterizuje-li Madonu z okolí Strakonic strnulost i vzrušená forma, v případě Madony z okolí Mladé Boleslavi na první pohled zaujme klidnost a lyričnost kompozice, vyhýbající se extrémům, podpořená vzájemnými gesty a pohledy postav.

Panna Marie spočívá v uvolněném posedu na nízkém sedadle. Ježíšek, který je vytočen do tříčtvrtečního profilu, sedí na jejím levém předloktí, hlavou otočen k pozorovateli. Panna Marie se naopak láskyplně dívá na něj, s hlavou lehce skloněnou na stranu a se sklopenými víčky. Její obličej se vyznačuje realističností a živostí. Vlnité vlasy Panny Marie jsou z větší části zakryté rouškou a korunou.

Panna Marie je oděna do roucha i pláště, zatímco u Ježíška plášť chybí. Spodní roucho Panny Marie je členěno rytými vertikálními liniemi a pásem. Drapérie je výrazněji a do hloubky členěna pouze v dolní části, a to mísovitými záhyby. Pozoruhodné je také zakončení roucha Panny Marie v podobě spíše ornamentálních vlnovek. Zpod spodního roucha je vidět jeden Mariin stěevíc, druhý je poničen.

Socha byla údajně přetesána. V původním stavu se nedochovala Ježíškova pravá ruka, v níž drží jablko, a Mariina koruna.¹²⁵

---

¹²⁵ Archiv Národní galerie: *Vědecká karta k P368*.

5.3 Ikonografie

Madonu z okolí Mladé Boleslavi lze stejně jako Madonu z okolí Strakonice přiřadit, v obecném smyslu, k typu *Sedes sapientiae*. Reprezentuje zobrazení trůnicí Panny Marie se sedícím Ježíškem. Od tohoto typu, jak byl ve své čisté podobě výše představen, a tedy vyznačujícím se přísnou frontalitou, se liší tím, že Ježíšek nespočívá přímo na klíně Panny Marie, nýbrž na jejím levém předloktí, a z čelního pohledu je jeho trup nahlížen z tříčtvrtečního profilu. Tato kompozice vychází z byzantského typu madony *Hodégétrie*.¹²⁶

Motiv tohoto držení se často vyskytuje u stojících gotických madon, z českého památkového fondu lze jmenovat například Madonu Strakonickou (ca 1300), rovněž vystavenou v expozici středověkého umění Národní galerie v Praze, u níž se objevuje i stejné laskavé gesto. [29] Z madon provedených ve dřevě a běžně zařazovaných k typu *Sedes sapientiae* se s podobným držením setkáme například u Madony ze Sankt-Lambrechtu (ca 1280 – 1300).¹²⁷ [14] U Madony ze Sankt Lambrechtu také Panna Marie podobně laskavě shlíží na Ježíška, který se přitom dívá vně kompozice. Dalo by se usuzovat, že se snaží navázat kontakt s diváky, přizvat je ke kontemplaci zobrazeného.

U této kompozice je velmi patrné zlidštění námětu. Lze tu pozorovat vliv byzantského typu Bohorodičky *Glykofílúsy*, někdy nazývané *Eleúsy* (něžně milující), v rámci něž Ježíšek přikládá svou tvář k tváři Panny Marie.¹²⁸ Vzory pro Ježíškovo něžné gesto na Madoně z okolí Mladé Boleslavi, kdy pravou rukou hladí Pannu Marii pod bradou, byly v rámci staršího bádání hledány v byzantském typu *Pelagonétésa*¹²⁹ (Bohorodička se skotačícím Kristem), ten se ale objevuje až ve 14. století a u nás poprvé na Diptychu z Karlsruhe z doby ca 1360.¹³⁰ [30] I celkovým dojmem, kterým působí, se však Madona z okolí Mladé Boleslavi nejvíce blíží právě typu *Glykofílúsa*.

---

¹²⁶ Bloch (pozn. 6), s. 497.

¹²⁷ Datace viz Mudra (pozn. 12), s. 132 – 133.

¹²⁸ Royt (pozn. 3), s. 202.

¹²⁹ Navrhl Albert Kotal. Ad Albert Kotal, *České umění gotické*, Praha 1949, s. 48.

¹³⁰ Royt (pozn. 3), s. 202.

Laskající gesto spolu s atributy koruny a jablka odkazuje k pojetí Panny Marie jako nevěsty Kristovy. Tento vztah založený na alegorickém výkladu Písně písni je metaforou pro vztah Boha k člověku obecně. Mezi gesty, která se objevují u středověkých iluminací Písně písni, a tedy symbolizujícími takový vztah, může kromě hlazení pod bradou být například objetí, vzájemný dotyk tvářemi, polibek, držení za prst.¹³¹ Tyto láskyplné projevy se pak objevují i u soch a obrazů. Následující úryvky z Písně písni jsou vybrány, aby napomohly osvětlit zázemí těchto gest a atributů:¹³²

⁵*Občerstvěte mě koláči hrozinkovými, osvěžte mě jablky, neboť jsem nemocna láskou.*

⁶*Jeho levice je pod mou hlavou, jeho pravice mě objímá. (Pís 2, 5 – 6)*

³*Jako karminová šňůrka jsou tvé rty, ústa tvá půvabu plná. Jak rozpuklé granátové jablko jsou tvoje skráně pod závojem. (Pís 4, 3)*

¹⁶*Probud' se, vánku severní, přijď, vánku jižní, ať voní moje zahrádka, ať její balzámy proudí jak bystřiny, ať přijde do své zahrady můj milý a jí výtečné ovoce její. (Pís 4, 16)*

⁹*Řekl jsem: „Vystoupím na palmu, abych se zmocnil plodů.“ Tvé prsy ať jsou hrozny réвовými, dech tvého chřípí ať jablky voní, (Pís 7, 9)*

¹⁴*Voní jablíčka lásky a všechny výtečné plody nad našimi dveřmi, nové i staré. Schovala jsem je pro tebe, můj milý. (Pís 7, 14)*

³*Jeho levice je pod mou hlavou, jeho pravice mě objímá. (Pís 8, 3)*

---

¹³¹ Martin Zlatohlávek, *Nevěsta v uzavřené zahradě*, Praha 1995, s. 52.

¹³² *Bible*, Písmo svaté Starého a Nového zákona, Ekumenický překlad, Praha 2001.

5.4 Formální analýza

Madona z okolí Mladé Boleslavi stojí oproti Madoně z okolí Strakonice v rámci uměleckohistorického diskurzu poněkud v pozadí zájmu. První zmínky o ní se objevují v souvislosti s jejím zakoupením do Státní sbírky starého umění v Praze v roce 1939 v časopise *Umění*. Autorem krátkého příspěvku o novém přírůstku je Josef Cibulka, který tuto madonu klade do doby kolem roku 1300 (doby biskupa Jana IV. z Dražic) a upozorňuje na zřetelné francouzské vlivy.

Sochu nepovažuje přímo za produkt předních francouzských dílen, ale francouzské vlivy tu vidí zprostředkovány dílnou spíše provincionálního rázu, francouzskou či odjinud.¹³³ Upozorňuje rovněž, že madona se do sbírek dostala z mladoboleslavského sběratelského prostředí, které se po dobu několika staletí orientovalo na domácí, dostupnou produkci (sběratelství zde nebylo mezinárodního charakteru). Z toho usuzuje, že by socha mohla pod francouzskými vlivy vzniknout u nás nebo se alespoň od doby svého vzniku u nás vyskytovat.¹³⁴

Cibulka považuje Madonu z okolí Mladé Boleslavi za představitele vývoje od hmotnější k více produhovnělé formě. Zdůrazňuje pak především obličej Panny Marie, v němž se zračí ideální krása a ušlechtilost.¹³⁵

S Cibulkovou hypotézou o možném francouzském původu souhlasí Hilde Bachmann.¹³⁶ Albert Kotal vidí souvislost s francouzskou tvorbou v jemně pojednaném obličejí Panny Marie a nevyklučuje možnost původu v okolí Mladé Boleslavi. Její celkové pojetí ale přesto charakterizuje jako přísné, nedbající příliš organických vztahů a proporcí. Tuto madonu, kterou datuje do první čtvrtiny 14. století, nepokládá proto pro výše uvedené důvody za dílo vyspělého sochaře. V tomto ohledu ji staví do opozice vůči Madoně z okolí Strakonice, která je především v partii drapérie mnohem dynamičtější členěna.¹³⁷

---

¹³³ Josef Cibulka, *Výstava přírůstků ve Státní sbírce starého umění v Praze*, *Umění* XII, Praha 1939, s. 153.

¹³⁴ *Ibidem*.

¹³⁵ *Ibidem*.

¹³⁶ Bachmann (pozn. 20), s. 85.

¹³⁷ Albert Kotal, *České umění gotické*, Praha 1949, s. 48.

Hypotéza o francouzském vlivu na Madonu z okolí Mladé Boleslavi je v rámci recentního bádání dále rozvíjena. Předpokládá se, že jde o dílo domácího původu, jehož autor znal principy francouzského gotického sochařství z poloviny 13. století. V jejich uplatnění však nepostupoval důsledně.¹³⁸ Nejnovější bádání, ovlivněné příspěvky Roberta Suckaleho k sochařství v českých zemích 13. století, posouvá dataci Madony z okolí Mladé Boleslavi s ohledem na zmíněnou nejistotu projevu a na tvorbu v Porýní do doby kolem roku 1260.¹³⁹

---

¹³⁸ Štěpánka Chlumská (ed.), *Čechy a střední Evropa 1200 – 1550: dlouhodobá expozice sbírky starého umění Národní galerie v Praze v klášteře sv. Anežky České*, Praha 2006, s. 15.

¹³⁹ Suckale (pozn. 11), s. 90.

6. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo podat ucelený přehled bádání o vybraných sochách trůnicích madon z období let 1150 - 1260, situovaných v českých sbírkách, a to především o Madoně z okolí Strakonice (1220 – 1250) a Madoně z okolí Mladé Boleslavi (ca 1260), s nimiž s oběma se lze setkat v expozici Starého umění Národní galerie v Anežském klášteře v Praze.

Důraz byl kladen především na otázku jejich ikonografie a formy. Styčným bodem mezi oběma madonami je jejich příbuznost s ikonografickým typem Sedes sapientiae, byť u Madony z okolí Mladé Boleslavi je ideové vyznění bohatší o motiv laskání Mariiny brady Ježíškem, který implikuje vztah nejen matka – syn, ale i nevěsta – ženich, a v přeneseném smyslu církev – Ježíš Kristus nebo zcela individuálně člověk – Bůh.

Formální analýza se opírala o dosavadní příspěvky tuzemských i zahraničních badatelů. Bylo zajímavé sledovat expresivní, vzrušené pojetí Madony z okolí Strakonice, jejíž kořeny stojí v rámci středoevropské sochařské tradice, v kontrastu s klidnou, ušlechtilou formou Madony z okolí Mladé Boleslavi odkazující k sochařství francouzskému.

Otázka přesnější provenience je stále problematická. U Madony z okolí Strakonice se v budoucnosti nabízí archivní průzkum fondu dr. Jiřího Čarka, archiváře a posledního známého majitele této sochy, který se nachází v Archivu hlavního města Prahy. Dr. Jiří Čarek tuto sochu, jak je známo, zakoupil ze soukromé sbírky ve Strakonici, a tak by dalším případným vodítkem mohlo být jít po stopách tamních sběratelů.

7. Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

Hilde Bachmann, *Gotische Plastik in den Sudetenländern vor Peter Parler*, Brün – München - Wien 1943.

Petr Balcárek, *České země a Byzanc: problematika byzantského uměleckohistorického vlivu*, Olomouc 2009.

Remigius Bäumer – Leo Scheffczyk (edd.), *Marienlexikon*, 6, Erzabtei St. Ottilien 1988 – 1994.

Walter Cahn, Review of Ilene H. Forsyth 'The Throne of Wisdom: Wood Sculptures of the Madonna in Romanesque France' *Speculum* 50, 1975, s. 108 – 112.

Pavol Černý, Románská madona typu “sedes sapientiae“ z české soukromé sbírky, *Umění LX*, 2012, s. 214 – 229.

Vladimír Denkstein, *Lapidarium Národního musea*, Praha 1958.

Jiří Fajt - Jan Royt, Neznámý svorník s motivem trůnícího Krista z Národního muzea v Praze, *Umění XLI*, 1993, s. 361 – 374.

Ilene H. Forsyth, Magi and Majesty: A Study of Romanesque Sculpture and Liturgical Drama, *Art Bulletin* 50, 1968, s. 215 – 222.

Ivo Hlobil, Neznámá pozdně románská plastika z jižní Moravy, *Umění XXX*, 1982, s. 257 – 262.

Konrad Hoffmann (ed.), *The Year 1200: A Symposium*, New York, 1975.

Jaromír Homolka, Na okraj sochařství třetí čtvrtiny 13. století, *Umění XX*, 1972, s. 203 – 211.

Martina Horáčková, K otázce původu a datace Madony z Klobouk u Brna, nejstarší dřevěné sošky v českém památkovém fondu, *Muzejní a vlastivědná práce. Časopis společnosti přátel starožitností* 111, 2003, s. 202 – 210.

Rudolf Chadraba – Josef Krása (edd.), *Dějiny českého výtvarného umění. Od počátku do konce středověku, I/1*, Praha 1984.

Štěpánka Chlumská (ed.), *Čechy a střední Evropa 1200 – 1550: dlouhodobá expozice sbírky starého umění Národní galerie v Praze v klášteře sv. Anežky České*, Praha 2006.

Engelbert Kirschbaum (ed.), *Lexikon der christlichen Ikonographie, 3*, Rom – Freiburg – Basel – Wien 1968 – 1976.

Ivo Kořán - Zbigniew Jakubowski, Byzantské vlivy na počátky malby gotické a roudnická madona v Krakově, *Umění XXIV*, 1976, s. 218 – 242.

Marie A. Kotrbová, *Staré české umění: průvodce expozicí v Jiřském klášteře na Pražském hradě, I, Gotika a renesance*, Praha 1976.

Marie A. Kotrbová, Sochařství, in: Oldřich Blažíček (ed.), *Staré české umění: sbírky Národní galerie v Praze – Jiřský klášter: katalog stálé expozice*, Praha 1988.

Josef Krása, *Umění 13. století v českých zemích: příspěvky z vědeckého zasedání*, Praha 1983, 651 s.

Albert Kutal, *Gotické sochařství v Čechách a na Moravě*, Praha 1942.

Albert Kutal, *České umění gotické*, Praha 1949.

Albert Kutal, Tuřanská madona, *Umění II*, 1954, s. 318 – 326.

Albert Kutal, *České gotické umění*, Praha 1972.

- Jiří Kuthan (ed.), *Umění doby posledních Přemyslovců*, Roztoky u Prahy 1982.
- Jiří Kuthan, *Česká architektura v době posledních Přemyslovců*, Vimperk 1994.
- Jan Květ - Václav Mencl, *Praha románská*, Praha 1948.
- Ferdinand Lehner, *Dějiny umění národa českého I*, Praha 1905.
- Antonín Matějček, *Dějepis umění*, Díl druhý, Umění středního věku, Praha 1924.
- Anežka Merhautová – Dušan Třeštík, *Románské umění v Čechách a na Moravě*, Praha 1984.
- Aleš Mudra, *Kapitoly k počátkům řezbářské tradice ve střední Evropě: řezbářství 13. stol. v Čechách a na Moravě*, Praha 2006, 255 s.
- Aleš Mudra, Madona z okolí Strakonice (Čarkova madona), in: Dušan Foltýn (ed.), *Otevři zahradu rajskou: Benediktini v srdci Evropy 800 – 1300*, Praha 2014.
- Emanuel Poche (ed.), *Praha středověká*, Praha 1983
- Jan Royt, *Středověké malířství*, Praha 2002.
- Jan Royt, *Slovník biblické ikonografie*, Praha 2006.
- Robert Suckale, Beiträge zur Kenntnis der böhmischen Hofkunst des 13. Jahrhunderts, *Umění LI*, 2003, s. 78 – 98.
- Zdeněk Wirth (ed.), *Dějepis výtvarného umění v Čechách*. I. díl. Středověk, Praha 1931.
- Martin Zlatohlávek, *Nevěsta v uzavřené zahradě*, Praha 1995.

Prameny

Archiv Národní galerie, *Vědecká karta k P368*. (Madona z okolí Mladé Boleslavi)

Archiv Národní galerie: *Vědecká karta k P5278*. (Madona z okolí Strakonice)

Archiv Národní galerie: *Fond Státní sbírka starého umění, korespondence 1939*.

Archiv Národní galerie: *Fond Národní galerie, Nákupní komise, 1965*.

8. Seznam vyobrazení

1 - 3 Madona z okolí Strakonice, 1220 – 1250, Národní galerie v Praze. Foto: Barbora Hoduláková

4 – 6 Madona z okolí Mladé Boleslavi, ca 1260, Národní galerie v Praze. Foto: Barbora Hoduláková

7 Madona z Osíka u Litomyšle, 2. polovina 12. století, soukromá sbírka. Reprodukce: Pavol Černý, Románská madona typu “sedes sapientiae“ z české soukromé sbírky, *Umění LX*, 2012, s. 215.

8 Trůnící madona na reliéfu z kostela sv. Jiří na Pražském hradě, před 1228, Národní galerie v Praze. Reprodukce: Jaromír Homolka, Sochařství doby posledních Přemyslovců, in: Jiří Kuthan (ed.), *Umění doby posledních Přemyslovců*, Roztoky u Prahy 1982, s. 79.

9 Madona z Essenu, ca 990, katedrála v Essenu. Reprodukce: https://en.wikipedia.org/wiki/Golden_Madonna_of_Essen#/media/File:Essen_muenster_goldene_madonna-3.jpg (vyhledáno 28. 3. 2016)

10 Madona z Klobouk u Brna, ca 1220 – 1230, Národní galerie v Praze. Reprodukce: Aleš Mudra, *Kapitoly k počátkům řezbářské tradice ve střední Evropě: řezbářství 13. stol. v Čechách a na Moravě*, Praha 2006, s. 126.

11 Madona z Lomnice u Tišnova, ca 1220 – 1250, dnes nezvěstná. Reprodukce: Aleš Mudra, *Kapitoly k počátkům řezbářské tradice ve střední Evropě: řezbářství 13. stol. v Čechách a na Moravě*, Praha 2006, s. 121.

12 Madona z Tuřan, ca 1240 – 1260, dnes nezvěstná. Reprodukce: Robert Suckale, Beiträge zur Kenntnis der böhmischen Hofkunst des 13. Jahrhunderts, *Umění LI*, 2003, s. 86.

13 Madona z Mariazellu, 50. léta 13. století, poutní bazilika Narození Panny Marie v Mariazellu. Reprodukce: Aleš Mudra, *Kapitoly k počátkům řezbářské tradice ve střední Evropě: řezbářství 13. stol. v Čechách a na Moravě*, Praha 2006, s. 132.

14 Madona ze Sankt Lambrechtu, ca 1280 – 1300, benediktinské opatství, Stifftmuseum. Reprodukce: Aleš Mudra, *Kapitoly k počátkům řezbářské tradice ve střední Evropě: řezbářství 13. stol. v Čechách a na Moravě*, Praha 2006, s. 133.

15 Torzo podstavce s dvojicí lvů z Kouřimi, ca 1220 – 1230, Lapidárium Národního muzea v Praze. Reprodukce: Jiří Mašín, Plastik, in: Karl Schwarzenberg (ed.), *Romanik in Böhmen*, Mnichov 1977, s. 222.

16 Trůnící madona na reliéfu ze západního portálu farního kostela sv. Jana Křtitele v Měříně, polovina 13. století. Reprodukce: Jiří Mašín, Plastik, in: Karl Schwarzenberg (ed.), *Romanik in Böhmen*, Mnichov 1977, s. 224.

17 Předpokládaná trůnící madona ve scéně Zvěstování na tympanonu severního portálu kostela sv. Bartoloměje v Kolíně nad Labem, 2. polovina 13. století, Lapidárium Národního muzea v Praze. Reprodukce: Jaromír Pečírka, Plastika, in: Zdeněk Wirth (ed.), *Dějepis výtvarného umění v Čechách*. I. díl. Středověk, Praha 1931, s. 191.

18 Trůnící madona z tympanonu hradní kaple na Zvíkově, ca polovina 13. století. Reprodukce: <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/lokality/Zvikov-%E2%80%93-hrad> (vyhledáno 28. 3. 2016)

19 Trůnící madona z tympanonu kaple na hradě v Českém Šternberku, 2. polovina 13. století. Reprodukce: Jaromír Homolka, Sochařství doby posledních Přemyslovců, in: Jiří Kuthan (ed.), *Umění doby posledních Přemyslovců*, Rožtoky u Prahy 1982, s. 102.

20 Madona, 1. polovina 14. století, kostel sv. Petra a Pavla v Brně. Reprodukce: <http://udu.ff.cuni.cz/soubory/galerie/01%20Cechy/Ottova%20-%20socharstvi%20doby%20premyslovcu/slides/37> (vyhledáno 28. 3. 2016)

21 Trůnící madona od Mistra náhrobku sv. Erminolda, ca 1290, Germánské národní muzeum v Norimberku. Reprodukce: <http://objektkatalog.gnm.de/objekt/Pl.O.2300> (vyhledáno 28. 3. 2016)

22 Trůnící madona od Mistra náhrobku sv. Erminolda (?), ca 1290, Museum Kunstpalast Düsseldorf. Reprodukce: <https://supernaut.info/2015/03/museum-kunstpalast-duesseldorf-part-1-the-mediaeval-art> (vyhledáno 28. 3. 2016)

- 23** Náhrobek sv. Erminolda z Prüfeningu, ca 1280, benediktinský klášterní kostel v Prüfeningu, Řezno. Reprodukce: <http://www.wikiwand.com/de/Erminoldmeister> (vyhledáno 28. 3. 2016)
- 24** Sochařská výzdoba kaple sv. Jiří na hradu Trausnitz v bavorském Landshutu, ca 1230. Reprodukce: <http://peterspage.com/large-14.html> (vyhledáno 28. 3. 2016)
- 25** Klenební svorník s motivem Krista, 2. polovina 13. století, Lapidárium Národního muzea v Praze. Reprodukce: Jiří Fajt - Jan Royt, Neznámý svorník s motivem trůnícího Krista z Národního muzea v Praze, *Umění XLI*, 1993, s. 365.
- 26** Madona z vídeňské soukromé sbírky II, 50. léta 13. století. Reprodukce: Aleš Mudra, *Kapitoly k počátkům řezbářské tradice ve střední Evropě: řezbářství 13. stol. v Čechách a na Moravě*, Praha 2006, s. 131.
- 27** Západní portál kláštera cisterciacek v Tišnově, před 1240. Reprodukce: <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/lokality/Predklasteri-u-Tisnova-%E2%80%93-Klaster-cisterciacek> (vyhledáno 28. 3. 2016)
- 28** Panny Marie z Korunování na tympanonu jižního portálu transeptu štrasburské katedrály, ca 1230. Reprodukce: Aleš Mudra, *Kapitoly k počátkům řezbářské tradice ve střední Evropě: řezbářství 13. stol. v Čechách a na Moravě*, Praha 2006, s. 214.
- 29** Madona Strakonická, ca 1300, Národní galerie v Praze. Foto: Barbora Hoduláková
- 30** Diptych z Karlsruhe, ca 1360, Staatliche Kunsthalle, Karlsruhe. Reprodukce: <http://udu.ff.cuni.cz/soubory/galerie/01%20Cechy/Royt%20-%20Malirstvi%2014%20stoleti/slides/25%20Diptych%20z%20Karlsruhe,%20kol.%201350.html> (vyhledáno 28. 3. 2016)

9. Obrazová příloha

1 Madona z okolí Strakonice, 1220 – 1250, Národní galerie v Praze.

2 Madona z okolí Strakonice, 1220 – 1250, Národní galerie v Praze.

3 Madona z okolí Strakonice, 1220 – 1250, Národní galerie v Praze.

4 Madona z okolí Mladé Boleslavi, ca 1260, Národní galerie v Praze.

5 Madona z okolí Mladé Boleslavi, ca 1260, Národní galerie v Praze.

6 Madona z okolí Mladé Boleslavi, ca 1260, Národní galerie v Praze.

7 Madona z Osíka u Litomyše, 2. polovina 12. století, soukromá sbírka.

8 Trůnící madona na reliéfu z kostela sv. Jiří na Pražském hradě, před 1228, Národní galerie v Praze.

9 Madona z Essenu, ca 990, katedrála v Essenu.

10 Madona z Klobouk u Brna, ca 1220 – 1230, Národní galerie v Praze.

11 Madona z Lomnice u Tišnova, ca 1220 – 1250, dnes nezvěstná.

12 Madona z Tuřan, ca 1240 – 1260, kostel Zvěřování Panny Marie, Brno - Tuřany.

13 Madona z Mariazellu, 50. léta 13. století, poutní bazilika Narození Panny Marie v Mariazellu.

14 Madona ze Sankt Lambrechtu, ca 1280 – 1300, benediktinské opatství, Stiftmuseum.

15 Torzo podstavce s dvojicí lvů z Kouřimi, ca 1220 – 1230, Lapidárium národního muzea v Praze.

16 Trůnící madona na reliéfu ze západního portálu farního kostela sv. Jana Křtitele v Měříně, pol. 13. století.

17 Předpokládaná trůnící madona ve scéně Zvěstování na tympanonu severního portálu kostela sv. Bartoloměje v Kolíně nad Labem, 2. polovina 13. století, Lapidárium Národního muzea v Praze.

18 Trůnící madona z tympanonu hradní kaple na Zvíkově, ca polovina 13. století.

19 Trůnící madona z tympanonu kaple na hradě v Českém Šternberku, 2. polovina 13. století.

*Brno, katedrála sv. Petra a Pavla; Madona
(poslední čtvrtina 13. století).*

20 Madona, 1. polovina 14. století, kostel sv. Petra a Pavla v Brně.

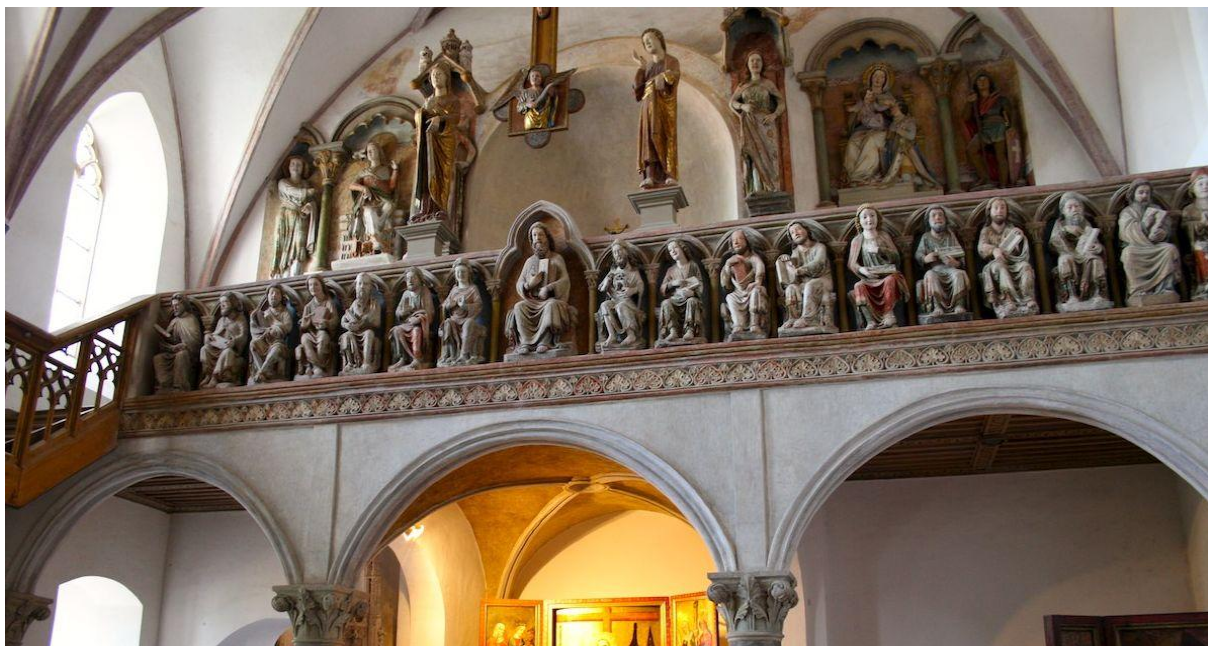
21 Trůnící madona od Mistra náhrobku sv. Erminolda, ca 1290, Germánské národní muzeum v Norimberku.

22 Trůnící madona od Mistra náhrobku sv. Erminolda (?), ca 1290, Museum Kunstpalast Düsseldorf.

23 Náhrobek sv. Erminolda z Prüfeningu, ca 1280, benediktinský klášterní kostel v Prüfeningu, Řezno.

24 Sochařská výzdoba východní empory kaple sv. Jiří na hradu Trausnitz v bavorském Landshutu, ca 1230.

25 Klenební svorník s motivem Krista, 2. polovina 13. století, Lapidárium Národního muzea v Praze.

26 Madona z vídeňské soukromé sbírky II, 50. léta 13. století.

27 Západní portál kláštera cisterciáček v Tišnově, před 1240.

28 Panny Marie z Korunování na tympanonu jižního portálu transeptu štrasburské katedrály, ca 1230.

29 Madona Strakonická, ca 1300, Národní galerie v Praze.

30 Diptych z Karlsruhe, ca 1360, Staatliche Kunsthalle, Karlsruhe.

10. Anotace

Jméno a příjmení:	Barbora Hoduláková
Katedra:	Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	Mgr. Petr Čehovský, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Vybrané sochy madon z období let 1150 – 1260 z českých sbírek
Název práce v angličtině:	Chosen Statues of Madonna from 1150 – 1260 from Czech Collections
Anotace práce:	Tématem bakalářské práce jsou vybrané sochy trůnicích madon z českých sbírek z období let 1160 – 1260. Zaměřuje se především na dvě madony vystavené ve Sbírci starého umění Národní galerie v Anežském klášteře v Praze, Madonu z okolí Strakonice a Madonu z okolí Mladé Boleslavi. Bakalářská práce shrnuje dosavadní výzkum v ucelené studii zaměřené na ikonografickou a stylovou charakteristiku vybraných sochařských prací.
Klíčová slova:	Trůnicí madony, Sedes sapientiae, Madona z okolí Strakonice, Madona z okolí Mladé Boleslavi
Anotace práce v angličtině:	The Bachelor theses deals with the theme of Chosen Statues of Madonna from 1150 – 1260 from czech collections. It focuses mainly on two madonnas which are on display in the Convent of St. Agnes in Prague within the exhibition of medieval art of the National gallery, on Madona from around Strakonice and Madona from around Mladá Boleslav. The Bachelor theses summarizes existing research into a comprehensive study focused on the iconography and stylistical characteristics of the chosen statues.
Klíčová slova v angličtině:	Enthroned Madonnas, Sedes sapientiae, Madona from around Strakonice, Madona from around Mladá Boleslav
Rozsah práce:	63 253 znaků
Jazyk práce:	čeština